

Kangasala Ponsan Aholaidan ranta-asemakaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2016

Johanna Rahtola

Tilaja: Pasi Aholaita

Sisältö

Perustiedot	2
Yleiskartat	3
Vanhoja karttoja	4
Inventointi	6
Alueen kuvaus	6
Inventoinnin suoritus ja havainnot.....	8
Tulos	10
Lähteet	10

Kansikuva: Pellonlaitaa tutkimusalueen pohjoisosassa. Kuvattu koilliseen.

Perustiedot

Alue: Kangasala, Ponsa 16,5 km Kangasalan kirkosta koilliseen. Längelmäveden Ponsanlahden rannalla kiinteistöllä Aholaita 211–440-1-38/10.

Tarkoitus: Selvittää onko alueella kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita kulttuurihistoriallisia, suojeltavaksi mahdollisesti katsottavia jäänteitä.

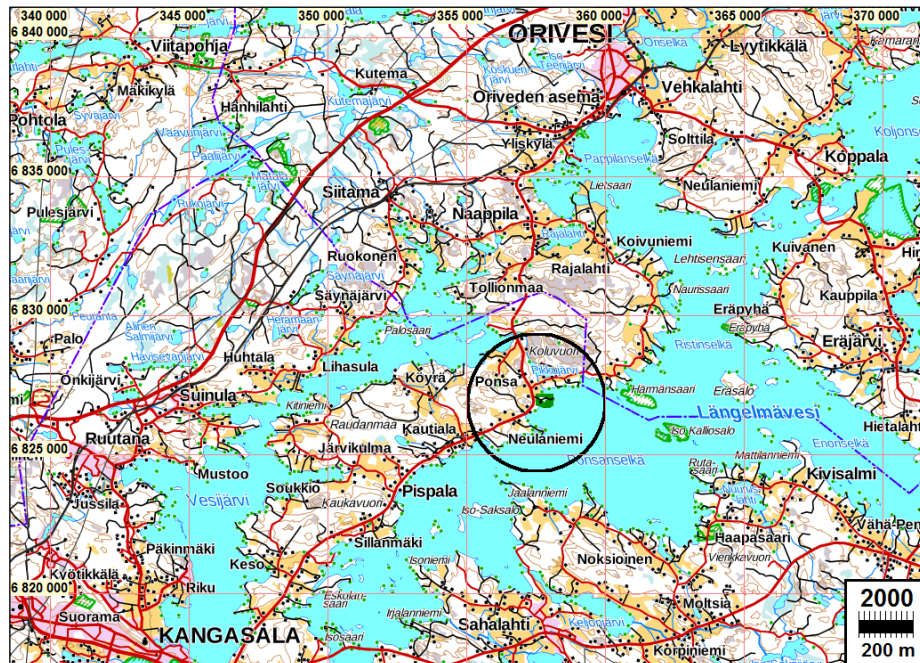
Työaika: Maastotyö 3.6.2016

Tilaja: Pasi Aholaita.

Tekijät: Mikroliitti Oy, Johanna Rahtola.

Aiemmat tutkim: Kangasala. Maaseutualueiden yleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2007. Mikroliitti Oy, Timo Jussila.

Tulokset: Tutkimusalueelta ei tunnettu ennestään kiinteitä muinaisjäännöksiä. Muinaisjäännösinventoinnissa Aholaidan ranta-asemakaava-alueelta ei löydetty kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita kulttuurihistoriallisia suojeltavaksi katsottavia jäännöksiä.

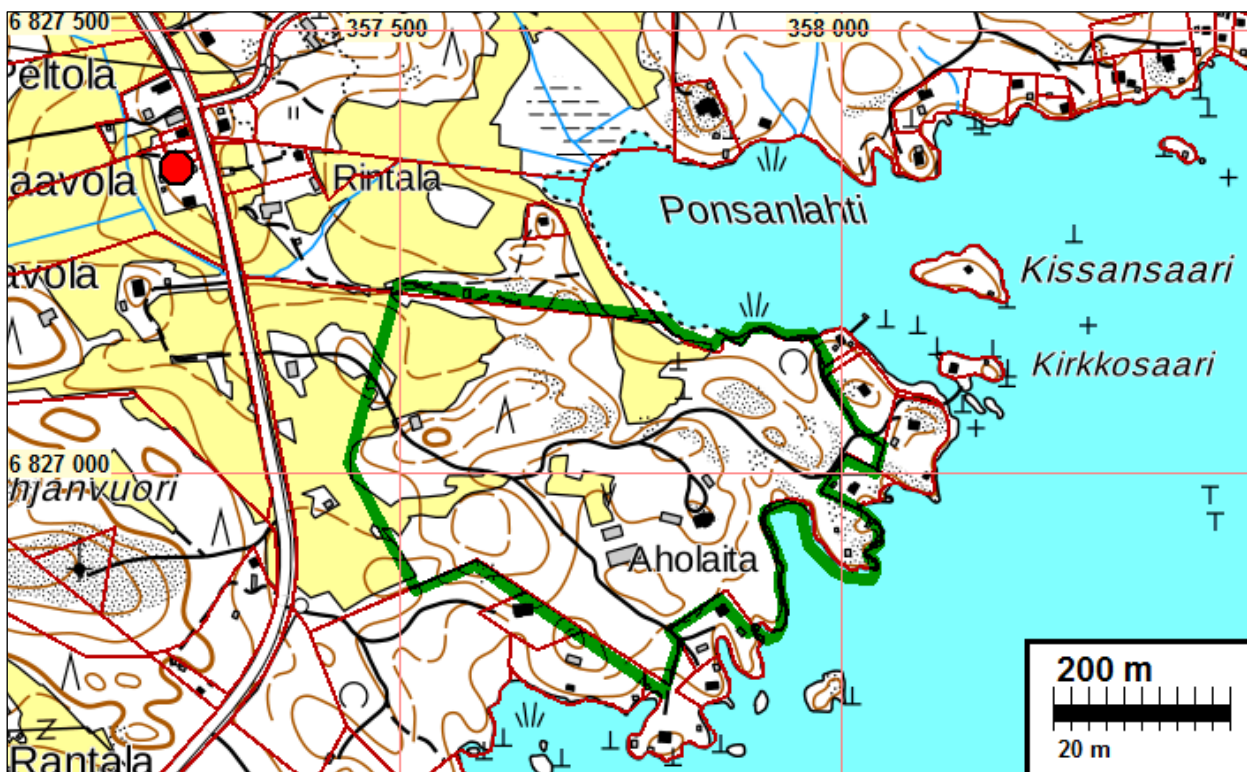
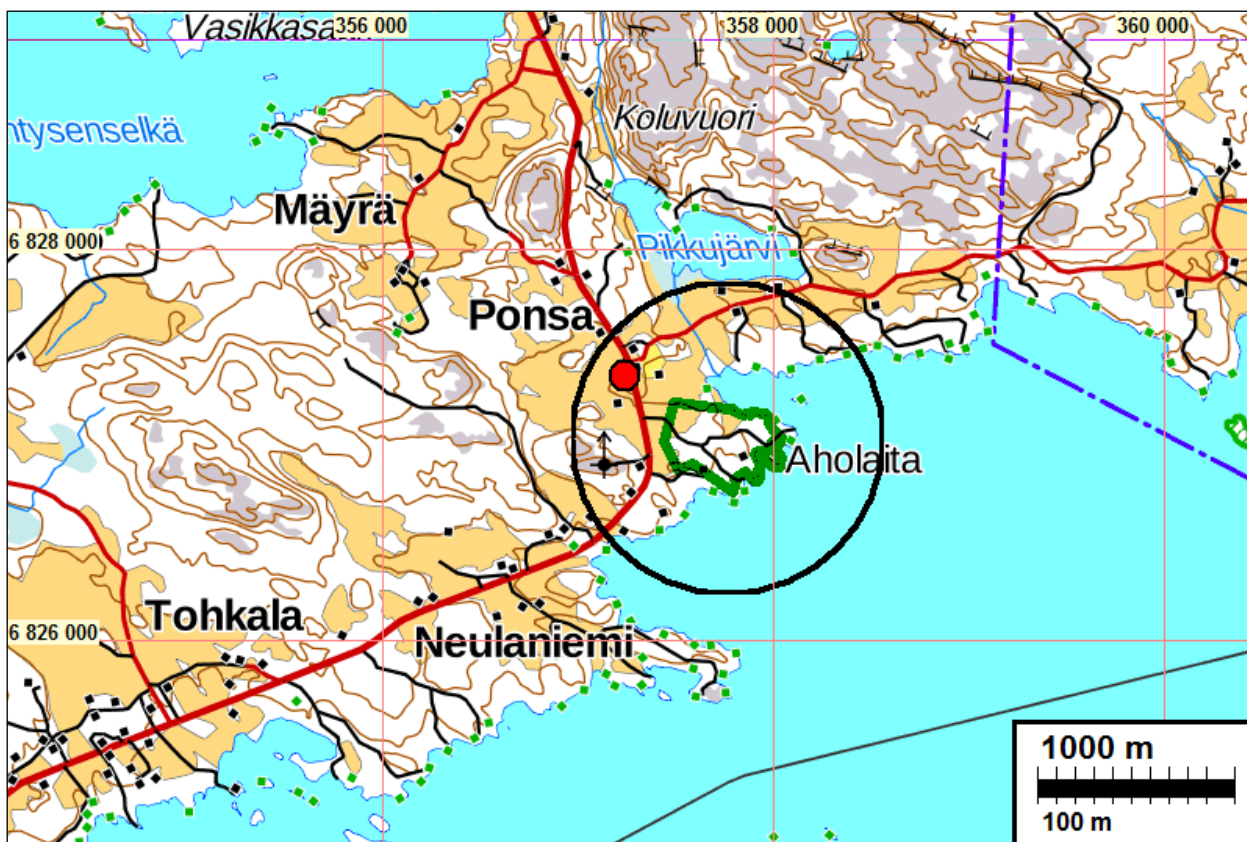

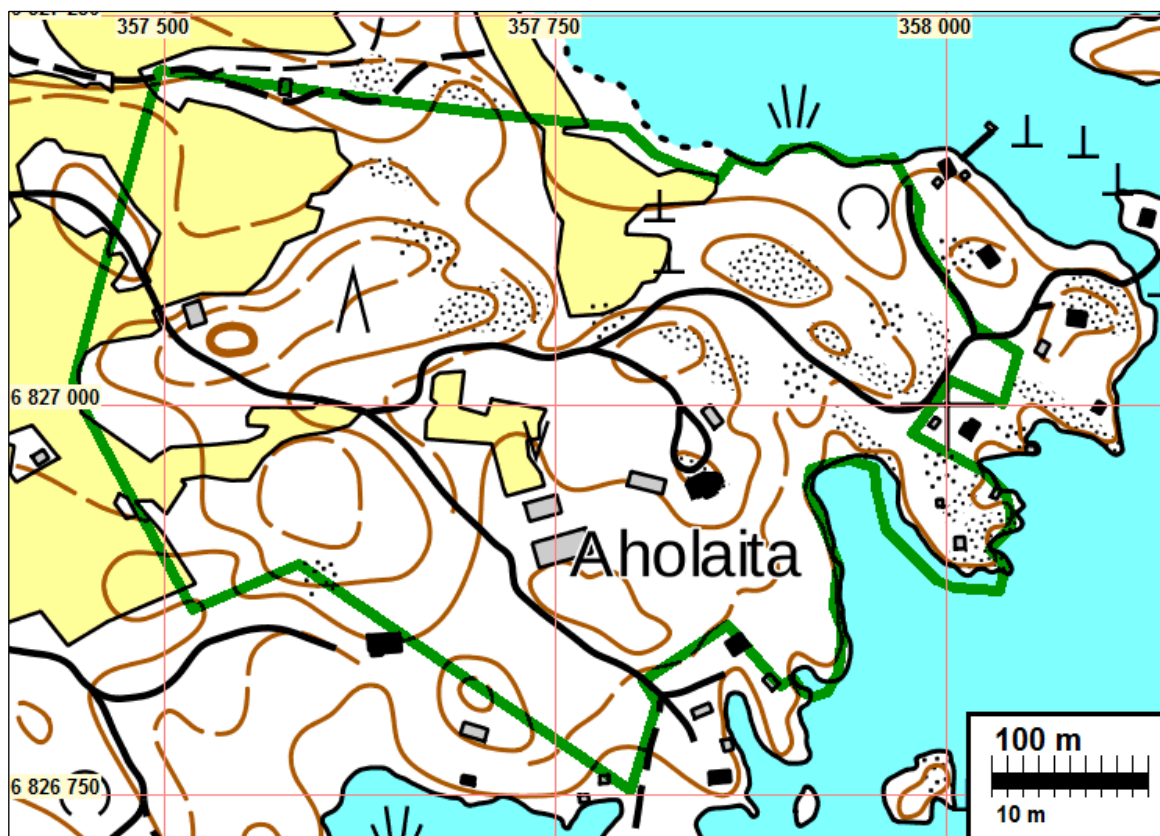
Tutkimusalue on mustan ympyrän sisällä.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Maastokartat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta keväällä v. 2016 ellei toisin mainittu. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä. Kuvaaja: J. Rahtola.

Yleiskartat

Kartoilla: Tutkimusalueen rajaus on vihreällä. Muinaisjäännösrekisterin mukainen Ponsan kylätontin sijainti punaisella pisteellä.

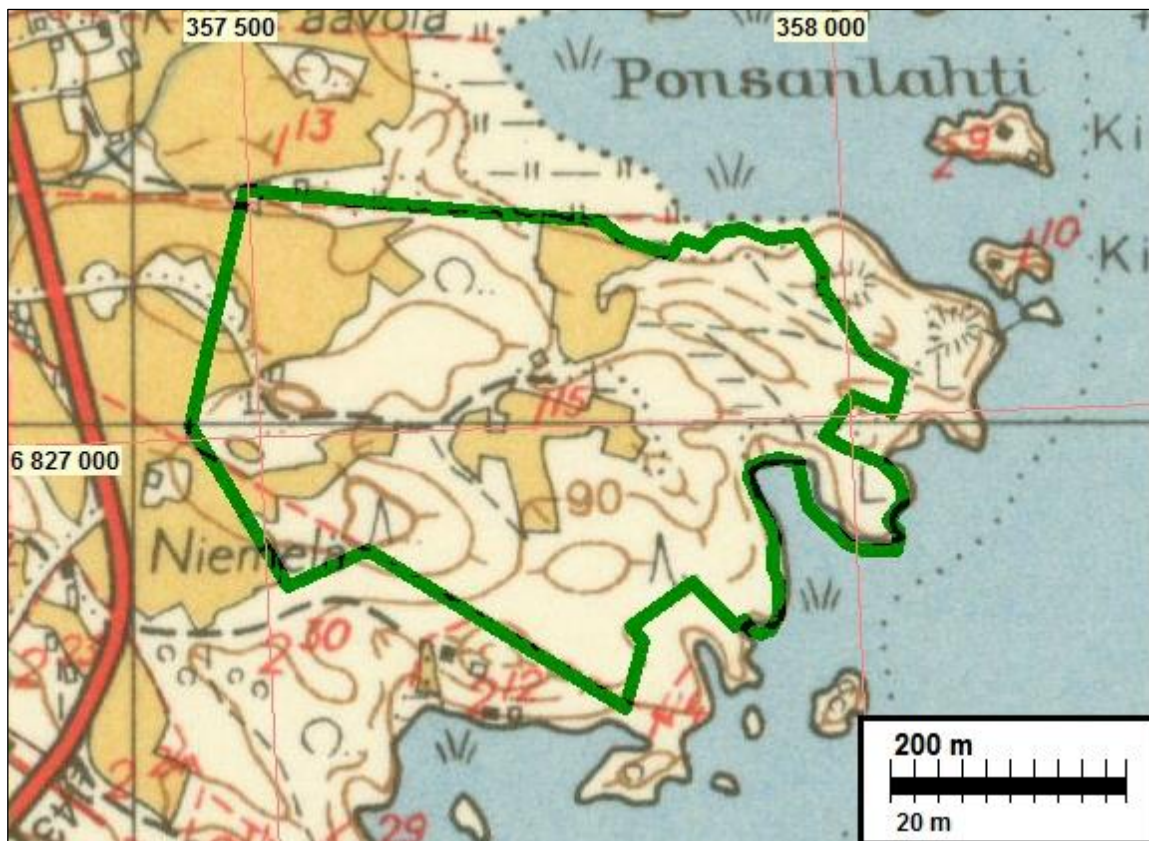

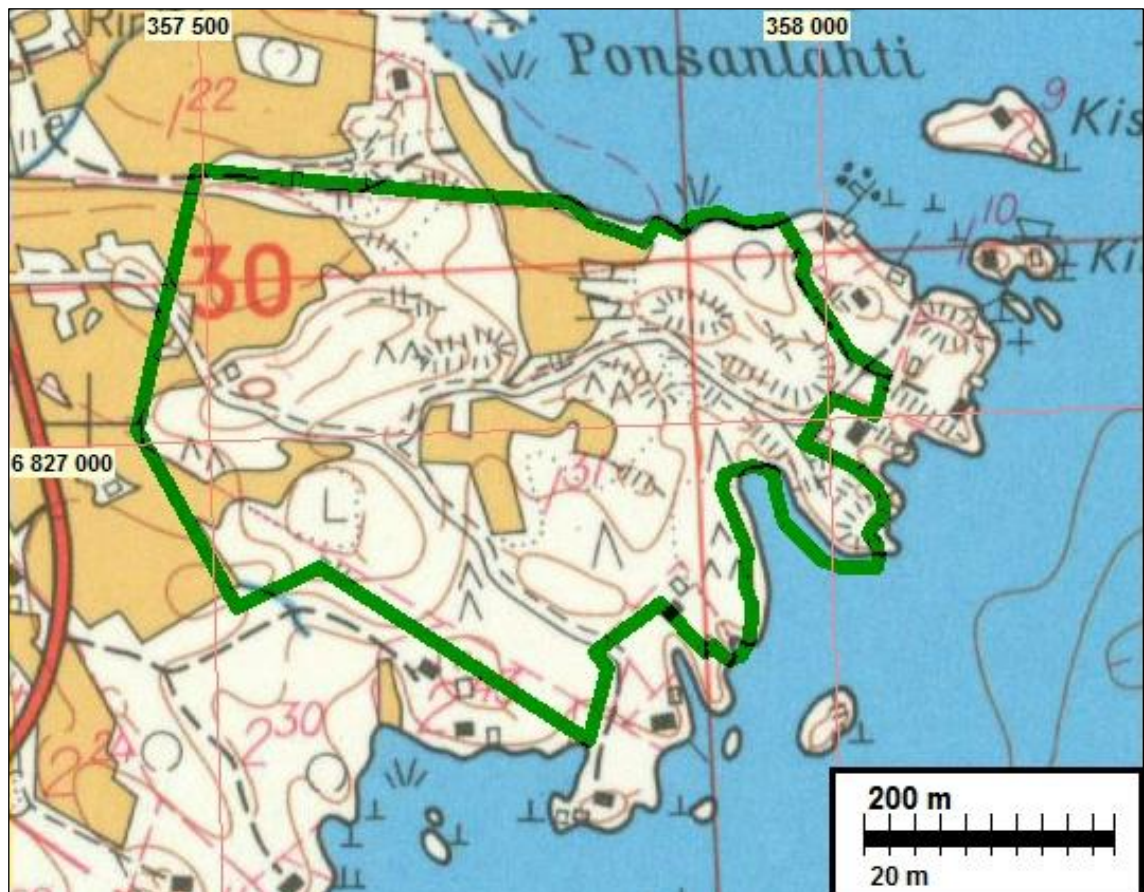
Vanhoja karttoja

Ote pitäjänkartasta vuodelta 1842 (2141 06 Kangasala).
 Tutkimusalue on punaisen ympyrän sisällä. Alue on rakentamatonta pelto-, niitty- ja metsäaluetta.

Tutkimusalue vuoden 1954 peruskartalla. Tutkimusalue on rakentamaton aluetta lukuun ottamatta yksittäistä latoa tms. talusrakennusta peltojen välissä.

Tutkimusalue vuoden 1975 peruskartalla. Tutkimusalue on edelleen rakentamaton aluetta mutta alueelle on rakennettu mökkiteitä. Tutkimusalueen itä- ja eteläpuolisille ranta-alueille on tullut kesämökkejä.

Inventointi

Kangasalalle Ponsanlahden rannalle ollaan laatimassa Aholaidan ranta-asemakaavaa. Ranta-asemakaavalla on tarkoitus mahdollistaa Aholaidan lammastilan ja maatilamatkailun kehittäminen. Pirkanmaan maakuntamuseo esitti maanomistajalle ja kaava-hankkeen aloitteen tekijälle Pasi Aholaidalle että alueella olisi tehtävä muinaisjäännösinventointi. Pasi Aholaita tilasi alueen muinaisjäännösinventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Johanna Rahtola teki muinaisjäännösinventoinnin maastotyön 3.6.2016 tutkimuksen kannalta hyvissä olosuhteissa.

Alueen kuvaus

Tutkimusalue sijaitsee Ponsan kylässä, Längelmäveden Ponsanlahden rannalla 16,5 km koilliseen Kangasalan kirkosta, alueen pinta-ala on noin 14 ha. Alue sijoittuu korkeustasojen 85- 100 m välille. Alueen maaperä on osin kalliota, osin savista moreenia ja savea. Kallioisten ja kivikkoisten metsäalueiden välissä on muutamia pieniä peltolohkoja, suurin yhtenäinen peltolohko on tutkimusalueen luoteisosassa. Tutkimusajankohtana pellot kasvoivat heinää lukuun ottamatta pientä peltolohkoa alueen keskivaiheilla, täällä lohkolta peltoa par'aikaa kylvettiin. Alueella toimii lammastila ja suurin osa alueesta on aidattua lammaslaidunta. Laiduntamatonta alaa on tilan päärakennuksen ympärille rajatuttu piha-alue. Alueella on lammastilan päärakennuksen lisäksi lampola, sekä muutama talousrakennus. Tutkimusalueella on kaksi rantaa johtavaa hiekkapäälysteistä tietä Kirkkosaarentie ja Tiirankärjentie.

Tutkimusalueen länsireunaa Kirkkosaarentien kohdalla. Kuvattu itään.

Tutkimusalueen luoteisosan viljelyksessä oleva suurin peltolohko. Kuvattu kaakkoon.

Metsälaidunta, josta on hiljattain metsää. Maasto on hyvin kivikkoisen ja epätasainen. Kuvattu länsi-lounaaseen.

Tutkimusalueelta ei tunnettu ennestään kiinteitä muinaisjäänköksiä, lähin tunnettu kiinteä muinaisjäänkö on Ponsan kylätontti (mj.rek.tunnus:1000012369) noin 300 m tutkimusalueen luoteispuolella. Ponsan kylätontin sijainti on määritelty Timo Jussilan vuonna 2007 tekemässä inventoinnissa (Jussila: Kangasala. Maaseutualueiden yleiskaava-alueen muinaisjäänkösinventointi 2007). Inventoinnin perusteella Ponsan kylän tilojen tonttimaat sijaitsevat nykyisten Iso-Peltolan, Kylä-Paavola ja Mäkelän kohdalla, eikä kylätontti ulotu tutkimusalueelle.

Vuoden 1842 pitäjänkartalla tutkimusalue on asumaton ja tietöntä pelto-, sekä niittyalueita ja itäisin ranta-alue on kivikkoista ja kallioita. Vuoden 1954 peruskartalla alue on rantamatonta lukuunottamatta peltojen välissä olevaa pientä latoa, vuoden 1975 kartalla alue on vielä pääosin rakentamatonta, tutkimusalueen itä- ja eteläpuolisilla ranta-alueilla on kesämökkejä.

Esihistoriallisia rantasidonnoisia asuinpaikkoja voi alueelta olla löydettävissä noin korkeustasolta 89–91 m. Tätä alemmat tasot ovat olleet veden alla vuoteen 1610 asti, jolloin Längelmäveden pinta laski Iharin uoman puhjettua. (Jussila: Kuhmalampi. Rantaosayleiskaava-alueiden muinaisjäänkösinventointi 2007, sivu 3). Tutkimusalueen kaakkois-, itä- ja koillisosan laajat alueet sijoittuvat tämän n. korkeustasolla 90 m olevan rantatörmän alapuolelle, eikä vanhalta vesijätöltä ole käytännössä mahdollista löytää esihistoriallisia kiinteitä muinaisjäänköksiä.

Lammaslaidun vesijättömaalla. Taustalla metsikössä rantatörmä.

Näkymä lammaslaitumelta kohti Ponsanlahtea, alue on entistä järvenpohjaa. Kuvattu koilliseen.

Muinaisjäännösinventoinnin maastotöiden valmistelussa Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineistosta laadittiin aluetta kuvaava maastomalli, josta pyrittiin paikantamaan arkeologisesti mahdollisesti mielenkiintoisia maarakenteita, pinnanmuotoja ja maastoja, jotka sitten tarkastettiin maastossa.

Inventoinnin suoritus ja havainnot

Muinaisjäännösinventoinnin maastotöissä aluetta tarkasteltiin kaiken ikäisten ja tyyppisten muinajäännösten havaitsemiseksi. Esihistoriallisten muinajäännösten löytymisen kannalta potentiaaliset osa-alueet rantatörmällä korkeustasolla 89–90 m tarkastettiin maastossa. Näiden osa-alueiden todettiin olevan maastoltaan hyvin kivikkoisia ja epätasaisia, esihistoriallisille asuinpaikoille epäsuotuisia. Sopivalla korkeustasolla sijaitseville pienialaisille tasaisemmille, vaikkakin kivikkoisille paikoille tehtiin koekuoppia. Koekuopissa ei havaittu mitään viitteitä muinajäännöksestä. Esihistorialliselle asutukselle soveltuvilla korkeustasoilla oli myös joitakin tuulenkaatoja, joita tarkastettiin mahdollisten löytöjen havaitsemiseksi, myöskään näissä ei havaittu mitään viitteitä muinajäännöksistä.

Alueella on runsaasti siirtolohkareita, joista etsittiin kuppikiviä. Kallioisilta alueilta etsittiin mahdollisia röykkiöitä. Historiallisen ajan muinajäännöksiä saattaa mahdollisesti olla myös korkeustason 89–90 m alapuolella, vesijättömaalla, joten myös siltä osaa tarkasteltiin maastossa.

Tutkimusalueen lounaista, korkeustasolla 90 osaa. Kuvattu koilliseen kohti avoinna olevaa peltoa (oik.). Tutkimusalueen lounaista osaa, kivikkoinen mäki-alue, taustalla uusi lampola ja konehalli. Kuvattu länteen (vas.).

Kivikkoinen kumpare tutkimusalueen lounaisosassa. Kuvattu länteen

Rannan tuntumassa on kivistä tehty rajamerkki (N 6826960 E 357898). Rajamerkki on koottu kookkaista luonnonkivistä röykkiömäiseksi kasaksi, minkä keskellä on pystykivi. Rajamerkki ei sijaitse kylän rajalla, tai muutoin merkittävällä rajalla. Rajamerkki liittyy mahdollisesti 1600-luvun tai sitä myöhempään Längelmäveden laskusta johtuvaan vesijättömaiden jakoon.

Rajamerkki. Kuvattu länsi-lounaaseen (vas.).

Rajamerkki rannalla. Kuvattu etelään (oik.).

Rannan tuntumassa havaittu rajamerkki on merkitty sinisellä pisteellä.

Tulos

Tutkimusalueelta ei tunnettu ennestään kiinteitä muinaisjäänöksiä. Alueella ei havaittu kiinteitä muinaisjäänöksiä tai muita suojeltavaksi katsottavia kulttuurihistoriallisia jäänteitä.

9.6.2016

Johanna Rahtola

Lähteet

Jussila, Timo 2007. Kangasala Maaseutualueiden yleiskaava-alueen muinaisjäänösinventointi 2007. Mikroliitti Oy.

Jussila, Timo 2007. Kuhmalahdi. Rantaosayleiskaava-alueiden muinaisjäänösinventointi 2007. Mikroliitti Oy.

Karttalähteet:

Ponsa 2141 06 v. 1954 ja 1975. Vanhat painetut peruskartat.

Pitäjäkartta Kangasala 2141 06 v. 1842. Kansallisarkisto.

Liite, maastossa tarkastetut alueet

Muinaisjäännösinventoinnissa koko tutkimusalue tarkastettiin. Maastossa kuljetut ja tarkemmin katsotut alueet on merkitty karttaan sinisellä.

